

Вчимося вирішувати проблеми життя учнівської молоді та місцевої громади

Наталія СТОРОЖЕНКО,

директор Монастирищенського навчально-виховного комплексу «Ліцей–загальноосвітня школа I–III ступенів «Ерудит» Монастирищенської районної ради Черкаської області,

Наталія КРАВЕЦЬ,

заступник директора Монастирищенського навчально-виховного комплексу «Ліцей–загальноосвітня школа I–III ступенів «Ерудит» Монастирищенської районної ради Черкаської області

На сучасному етапі розвитку Української незалежної держави актуалізується проблема формування особистості, яка спроможна у демократичний спосіб захищати та відстоювати власні права і свободи, дотримуватися виконання своїх обов'язків, сприяти прогресивному розвитку своєї країни. Їй має бути притаманна культура демократизму, що базується на визнанні людини-громадянина та її гідності найвищими цінностями в системі базових демократичних цінностей – свободи, справедливості, рівності можливостей, солідарності, громадянського суспільства.

У ході дослідно-експериментальної роботи регіонального (обласного) рівня педагогічний колектив Монастирищенського навчально-виховного комплексу «Ліцей–загальноосвітня школа I–III ступенів «Ерудит» Монастирищенської районної ради Черкаської області досліджував педагогічні умови підвищення ефективності виховання культури демократизму старшокласників.

Опрацювання теоретичних засад означеного процесу, розроблених науковим керівником експерименту Г.А. Назаренко [1; 2], дало змогу педагогам ліцею усвідомити сутність, структуру, критерії, показники та рівні вихованості культури демократизму учнів старших класів, а також спрогнозувати необхідні психолого-педагогічні умови підвищення ефективності виховного процесу в аспекті дослідження: сприяння усвідомленню старшокласниками сутності демократичних цінностей, опануванню знань з морально-правової та громадянської освіти на основі доцільного використання інноваційних технологій навчання та взаємодії; розроблення навчально-виховних програм та проєктів, спрямованих на формування когнітивного, мотиваційно-ціннісного та діяльнісно-практичного компонентів культури демократизму старшокласників; врахування

в організації виховного процесу вікових особливостей, здібностей, потреб та інтересів учнівської молоді; створення інформаційно-комунікаційного простору, сприятливого для виховання культури демократизму. Пріоритетною умовою підвищення ефективності цього виховання визначено демократизацію життя учнівського колективу ліцею, що передбачає організацію навчально-виховного процесу, різних видів природовідповідної діяльності учнівської молоді у соціальній, економічній, політичній та духовній сферах життя громадянського суспільства на основі демократичних цінностей.

Сутність культури демократизму особистості як суб'єкта суспільного життя старшокласники усвідомлювали шляхом навчання за факультативним курсом «Вчимося демократії» (автор Г.А. Назаренко). Під час занять учні опанували знання про особливості основних сфер життя громадянського суспільства, систему прав людини як громадянина нашої держави; типи держав та їхній політичний устрій, механізм функціонування політичної системи та влади в Україні; процедури та механізми функціонування державних структур, порядок реалізації їхніх повноважень, апелювання до них; політичні організації та інституції, принципи суспільної взаємодії, виборчу систему України тощо. Співатор навчально-методичного посібника за програмою факультативу, учитель ліцею С.М. Сачук провів відкриті заняття факультативу для учасників районних семінарів учителів історії та права, продемонструвавши ефективність курсу для демократичної освіти старшокласників.

Ознайомлення учнів з демократичними основами законодавства України, системою прав і свобод людини, соціального забезпечення та захисту, усвідомлення демократичних цінностей продовжувалося під час роботи гуртка «Феміда» та опанування курсу за вибором «Людина і суспільство».

Особливо значущим для учнів ліцею виявився власний досвід передавання знань іншим старшокласникам міста: вони з ентузіазмом проводили міні-лекції за самостійно створеними мультимедійними презентаціями про права, свободи та обов'язки людини-громадянина, брали активну участь у предметних тижнях, місячниках, декадах правового та громадянсько-патріотичного спрямування, ініціювали та організовували виховні заходи «Демократія – це дискусія», «Що таке толерантність та ксенофобія», «Твоє життя – твій вибір», «Пам'ятай минуле заради майбутнього», а також тренінги «Знаємо свої права і свободи» тощо.

Значна увага приділялася формуванню мотиваційно-ціннісного компонента культури демократизму старшокласників, основними чинниками чого є внутрішні мотиви учнів, зокрема мотиви самовизначення, самовираження і самореалізації у різних сферах життя громадянського суспільства. З нашого погляду, така внутрішня мотивація має формуватися всім змістом та способом організації навчально-виховного процесу в школі.

Стимулюванню мотивації старшокласників до природовідповідної самоактуалізації як суб'єктів громадянського суспільства сприяло проведення дискусій та дебатів, у підготовці до яких учні ґрунтовно вивчали кожне питання, шукали потрібну інформацію в додатковій літературі, мережі Інтернет, збирали аудіо- та відеодокази або конкретні приклади з власного досвіду на підтвердження існування певних суспільних явищ. Важливими подіями шкільного життя стали:

- дебати «Конфлікт. Що робити, якщо ми не згодні?», під час якого старшокласники мали усвідомити природу виникнення конфліктів та особливості конструктивної поведінки в умовах реальних конфліктних ситуацій; розвинути навички ненасильницького розв'язання конфліктів та вміння заохотити окремих осіб та групи людей до вирішення соціальних проблем у конструктивному руслі; дати відповіді на запитання: Як уникнути суперечки, конфлікту? Чому на сьогодні існують зіткнення інтересів між окремими групами людей? Чи може бути виправданим застосування сили у демократичному суспільстві?

- демократична дискусія-переговори «Різноманітність та плюралізм. Як люди можуть жити разом у мирі?». Протягом цієї дискусії старшокласники з'ясували: чому люди не погоджуються один з одним, яка роль освіти у розвитку взаєморозуміння між людьми різних культур; визначали, які цінності є значущими для демократичного суспільства; встановлювали причини нерівного доступу до освіти та визначали, хто має відповідати за подолання бар'єрів рівності;

- диспут «Рівноправність. Чи маєш ти більше прав і свобод, ніж я?». У ході відкритого діалогу доводилася подібність та розбіжність між окремими людьми, обговорювалися деякі наслідки цих розбіжностей, усвідомлювалися проблеми гендерної

рівності, шукалися відповіді на запитання: Як ми будемо реагувати, якщо порушено наші права? Як ми маємо поводитися з представниками іншої статі та культури? Як діяти у випадках проявів нерівноправності?

- «круглий стіл» на тему: «Яких правил потребує наше суспільство?», в ході якого учасники обговорили шкільні правила для учнів з погляду реалізації демократичних цінностей та визначили, що робить дієвим шкільне правило, а будь-який закон – дієвим законом (на прикладі аналізу законодавства нашої країни). Результатом «круглого столу» стала пропозиція уточнити зміст та запровадити нове шкільне верховенство права [3; 4; 5].

Важливою умовою виховання культури демократизму старшокласників є розвиток демократичних засад шкільного учнівського самоврядування, яке ми розглядаємо як добровільне об'єднання учнів з метою розвитку вміння господарювати у ліцеї, співпрацювати на принципах партнерства, гласності, демократизму з педагогічним та батьківським колективами. Основу учнівського самоврядування ліцею становить реальне та ефективне волевиявлення учнів, яке забезпечує діловий ритм життя ліцеїстів, створює умови для розкриття їхнього творчого потенціалу у різних сферах життєдіяльності.

Лобювання освітніх та культурних потреб старшокласників, захист їхніх прав та інтересів, організація дозвілля на перервах та в позаурочний час, забезпечення порядку в ліцеї, проведення різноманітних суспільно корисних та культурних заходів, робота зі збереження шкільного майна, благоустрою території, соціальні дослідження з проблем життєдіяльності усієї ліцейної громади, паритетна участь у засіданнях педагогічних рад, на яких розглядаються важливі для учнів питання, робота шкільного штабу з профілактики правопорушень серед неповнолітніх – це неповний перелік конкретних справ, якими опікується учнівське самоврядування закладу.

Розвинена система самоврядування ліцеїстів потребує чіткого взаємозв'язку органів самоврядування класів із загальношкільним самоврядуванням. Найвищий орган об'єднання – учнівська рада школи, у складі якої шість центрів: освіти і науки, внутрішніх справ, милосердя, прес-центр, дозвілля та туризму і спорту. Кожний із них опікується конкретними напрямками роботи. Координує діяльність учнівської ради президент ліцею. Учнівське самоврядування активно співпрацює з адміністрацією закладу, педагогічним колективом, батьківською радою, завдяки чому вирішується багато важливих проблем шкільного життя, розглядаються пропозиції учнів щодо його поліпшення, що знаходить розуміння і підтримку всіх учасників навчально-виховного процесу на основі девізу: «Самі ініціювали, самі реалізували, самі відповідаємо».

Щороку впродовж вересня-жовтня у ліцеї тривають президентські перегони, що є справжньою школою демократичних виборів. Кандидати на посади

президента школи та членів учнівської ради – координаторів центрів учнівського самоврядування готують передвиборчі програми з інформацією про свою життєву позицію, кредо з переліком справ і заходів для поліпшення життєдіяльності шкільної громади. Серед таких справ – різноманітні заходи з пропаганди активного, здорового способу життя, організації взаємодопомоги в навчанні, змістовного дозвілля, спортивних змагань; підтримка дітей з особливими потребами, які навчаються за індивідуальною програмою; шефство над вчителями-пенсіонерами; турбота про благоустрій школи та її території; організація діяльності анонімної «Скриньки довіри», яка б допомогла дізнатися про проблеми учнівської молоді; впорядкування пам'ятника жертвам фашизму в урочищі Бурлаків ліс та ін. Передвиборчі програми оприлюднюються на шкільному сайті, розміщуються на спеціально оформленому стенді в ліцеї, друкуються у шкільній пресі. За допомогою інформаційно-комунікаційних технологій ведеться прозорий підрахунок голосів на підтримку тієї чи іншої передвиборчої програми та визначаються кращі з них.

Кандидати на посаду президента школи, які пройшли у другий тур, беруть участь у відкритих дебатах і, відповідаючи на запитання опонентів та виборців, намагаються переконати учнівський загал у важливості зазначених у їхніх програмах заходів, переконують у власній спроможності розв'язувати визначені проблеми.

Атмосфера взаємоповаги та демократичний стиль ведення дискусії допомагає опонентам вільно висловлювати свої думки, доводити власні погляди щодо важливих для ліцеїстів питань, а самим виборцям – визначитися, хто із кандидатів їм більше імпує та є гідним очолити учнівську раду і представляти інтереси шкільної громади.

У день виборів голосування відбувається в електронному режимі (технологічне забезпечення розробив учитель інформатики С.М. Яценко). Після уроків у шкільному кабінеті інформаційних технологій здійснюється особисте голосування старшокласників за того чи іншого кандидата, а головний комп'ютер відразу фіксує отримані результати, швидке оброблення яких дає змогу забезпечити прозорість перебігу голосування та уникнути фальсифікацій. У цей самий день оголошуються результати голосування, а на наступний – святкова інавгурація обраного старшокласниками президента учнівської ради ліцею.

Досить ефективною у вихованні культури демократизму старшокласників є робота шкільного клубу «Юний журналіст», до складу якого увійшли літературно обдаровані учні, а також члени прес-центрів класних колективів. Два роки поспіль щомісяця виходить інтернет-газета «Ліцейчик», яка об'єктивно висвітлює найважливіші проблеми та події життя шкільної громади: вшанування досягнень переможців та призерів всеукраїнських учнівських предметних олімпіад, міжнародних конкурсів і турнірів, спортивних змагань, участь у благодійних акціях, соціальних та навчально-виховних проєктах, організація дозвілля учнів, поліпшення благоустрою школи та пришкільної території, шефство над вихованцями дитячого садочка «Золота рибка».

Члени клубу є активними дописувачами місцевої періодики – районних газет «Зоря» та «Алекс», організаторами шкільних та міських прес-конференцій «Смак перемоги – який він?», «Сходинки до успіху», «Спорт – це захоплення чи важка праця?» (з учнями – переможцями різноманітних конкурсів, турнірів, змагань, олімпіад), «Що цікавить і турбує сучасних старшокласників як членів громадянського суспільства: питання, проблеми, рішення» (з мером міста О.М. Тищенком), виставок фотодоказів «Світ очима дітей», «Сім чудес Монастирищини» тощо. Така діяльність сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок старшокласників, формуванню у них здатності критично сприймати інформацію та самостійно її аналізувати, розуміти суспільні явища, погляди іншої людини.

Участь в інтернет-проєкті «Досліджуємо проблеми життя громадянського суспільства нашого міста» дала змогу ліцеїстам навчитися орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя Монастирища та всієї України, реалізовувати свої права як членів місцевої громади,

Учасниці дискусії «Толерантність врятує світ»

громадянського суспільства, визначати й вирішувати актуальні проблеми життя класу, школи, громади, опановувати способи та стратегії взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування на користь собі, шкільній та селищній громаді, набувати практичного досвіду громадянських дій та демократичної поведінки.

У ході реалізації мети та завдань проектної діяльності було визначено коло учасників проекту (учні 9–10-х класів), сформовано творчу групу вчителів та учнів. Наголосимо, що роль педагогів-фасилітаторів полягала у наданні потрібної інформації з громадянської освіти, стимулюванні громадської та громадянської активності старшокласників, їхнього прагнення виконувати громадянські обов'язки в межах місцевої громади, сприянні відповідної віку ліцеїстів участі у громадському житті, виховуванні громадянських чеснот, поваги до демократичних цінностей.

Протягом двох місяців учасники проекту досліджували найактуальніші проблеми місцевої громади: проводили анкетування учнів ліцею, їхніх батьків, здійснювали опитування на вулицях міста, у громадських установах та організаціях. На основі аналізу отриманих даних виявлено такі основні проблеми громадян міста:

- складнощі із працевлаштуванням молоді та дорослого населення;
- незадовільний стан місцевих доріг;
- відсутність освітлення на деяких вулицях;
- незадовільне фінансування потреб освіти, медицини, культури;
- велика кількість безпритульних тварин у дворах багатопверхових житлових будинків та на вулицях;
- рання пристрасть молоді до алкоголю та куріння;
- небажання місцевої влади розв'язувати деякі соціальні проблеми громади або байдуже ставлення до їх розв'язання;
- труднощі в опрацюванні та розгляді владою особистих звернень громадян;
- відсутність місця організації інтелектуально-розважального дозвілля молоді;
- занедбаний стан будівлі колишнього місцевого басейну, втрата надій на відновлення його роботи.

Під час осмислення й обговорення способів розв'язання кожної з проблем старшокласники водночас намагалися усвідомити власні можливості щодо цього, визначали можливих союзників – окремих осіб, соціальні або громадські інститути, повноваження яких стосуються цих проблем.

Учасники проекту стали ініціаторами проведення прес-конференції з міським головою О.М. Тищенком. До обговорення проблеми «Що цікавить і турбує сучасних старшокласників як членів громадянського суспільства: питання, проблеми, рішення» були також запрошені представники місцевих засобів інформації та члени ліцейного клубу «Юний журналіст».

У ході конструктивного діалогу між старшокласниками і владою було обговорено проблеми, що турбують місцеву молодь, запропоновано шляхи взаємодії щодо їх розв'язання. Ліцеїсти продемонстрували свою спроможність конструктивно обговорювати способи розв'язання актуальних для сучасного суспільства проблем, толерантне ставлення та повагу до співрозмовників.

Міський голова розповів про реалізацію місцевою владою Президентської програми, спрямованої на розвиток громадянського суспільства в Україні, намагання співпрацювати з громадськістю, зокрема про взаємодію з місцевою владою осередків політичних партій, громадських, професійних, релігійних об'єднань Монастирищини, засобів масової інформації. О.М. Тищенко акцентував увагу учнівської молоді на процедурі звернення громадян, можливих формах взаємодії з ними, необхідність розвитку на території районної громади «Інтернет-демократії».

Учні ліцею з'ясували для себе, хто і в який спосіб може звернутися до органів місцевого самоврядування. Їх цікавило, де і як можна регулярно ознайомлюватися з діяльністю місцевої влади, чи можливо звернутися до владних структур, застосовуючи інформаційно-комунікаційні технології. Старшокласники з'ясували, що нині спілкування пересічних громадян з владою в онлайн режимі поки що недоступне, тому запропонували створити на

Диспут «Чи є ти більш рівноправним, ніж я?»

сайті міської ради онлайн приймальною, аргументуючи це можливістю заощадити час і відстань, зменшити черги під кабінетами, дати змогу людям з обмеженими фізичними можливостями заявити про свої потреби, висловити пропозиції тощо.

Важливим моментом цієї зустрічі було обговорення та пошук шляхів розв'язання соціальних проблем, що турбують учнів і потребують, на їхню думку, негайного вирішення. Цитуємо одне із запитань: «На сьогодні перед старшокласниками нашого міста гостро постала проблема проведення дозвілля у вихідні та вечірній час. Вже кілька років поспіль не працює міська дискотека, кінотеатр, тому молодь змушена шукати приток у барах і ресторанах, щоб відпочити і потанцювати, а це несе певні ризики та загрози. Чи є можливість позитивно вирішити це питання?». Міський голова погодився з тим, що така проблема існує, пообіцяв активізувати роботу в цьому напрямі і найближчим часом вжити необхідних заходів для вирішення цього питання.

Старшокласники цікавилися перспективами розвитку міського спорткомплексу та можливістю відновлення роботи давно закритого басейну, а ще турбувалися про вирішення долі безпритульних тварин в умовах дії закону про заборону їх фізичного знищення. Адже останнім часом їх так багато на вулицях міста, що це становить реальну загрозу життю і здоров'ю його мешканців. Відповідаючи на ці запитання, О.М. Тищенко запевнив, що деякі зрушення у вирішенні цих болючих питань вже є, проте у місцевому бюджеті не вистачає коштів для їхнього остаточного вирішення, тому нині шукають потенційних інвесторів, які, вклавши кошти, могли б принести користь і собі, і місцевій громаді. Наостанок учасники зустрічі домовилися про подальшу співпрацю і залучення обох сторін до розв'язання цих проблем. Старшокласники залишали приміщення міської ради з надією, що ця конструктивна розмова принесе очікувані результати.

Невдовзі на районному рівні було організовано проведення «круглого столу» за темою «Вивчаємо проблеми сучасної молоді та вчимося взаємодіяти», у якому, крім учнів ліцею, взяли участь члени учнівського самоврядування інших шкіл, представники влади (голова Монастирищенської РДА В.Г. Басанець, голова районної ради І.І. Нестеренко та депутати районної ради В.П. Чуйко, І.С. Куролап, О.С. Яровий) та журналісти місцевих газет «Зоря» і «Алекс».

Репортажі про зміст проведених заходів, опубліковані в місцевих засобах масової інформації, активізували громадську активність монастирищан. Як наслідок, вже є перші зрушення: у місцевій газеті «Зоря» невдовзі з'явилася стаття-звіт міського голови про виділення земельної ділянки під облаштування на ній притулку для бродячих тварин; наразі активно ведеться реконструкція та добудова колишнього приміщення єдиного в місті кінотеатру «Промінь», що в майбутньому має перерости у

молодіжний розважальний центр. Робота над проектом триватиме до травня 2014 року.

Отримані результати надихнули ліцеїстів на активну участь в інших інтернет-проектах, розміщених на сайті для старшокласників «Вчимося демократії разом!» Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників. Це дало змогу обмінюватися набутим досвідом громадської та громадянської діяльності у місцевій громаді. Так, учнівська молодь розмістила на сайті результати співпраці з державними та громадськими організаціями й установами (товариство «Червоний Хрест», районна служба у справах дітей, молоді і спорту, районний відділ внутрішніх справ України, Центр зайнятості, пожежна частина, районна лікарня тощо). У рамках цієї співпраці було організовано і проведено цікаві та корисні зустрічі:

- 25 вересня 2012 року із головним спеціалістом районного управління юстиції Р.М. Бойченком на тему «Юридичні повноваження, функції правознавця»;

- 19 жовтня 2012 року з головним спеціалістом районної служби у справах дітей В.О. Фесенко на тему «Діти вулиці. Комендантська година»;

- 6 листопада 2012 року з лікарем-наркологом ЦРЛ О.О. Добрянською на тему «Шкідливі звички та їх наслідки»;

- 21 листопада 2012 року з лікарем-дерматовенерологом С.І. Борейко «Школа проти СНІДу»;

- 10 грудня 2012 року інтерв'ю в онлайн режимі з начальником відділу освіти Монастирищенської РДА Д.С. Баллою на тему «Обговорення шкільного життя, освіти та навчання»;

- 26 січня 2013 року з начальником сектора кадрового забезпечення Монастирищенського РВ УМВС на тему «Злочин, відповідальність та покарання»;

- 28 лютого 2013 року із суддею районного суду Т.І. Діденко на тему «Пріоритети сучасного судочинства».

Намагання поліпшити життя місцевої громади стало мотивацією для розвитку в ліцеї волонтерського руху. Лише протягом минулого навчального року старшокласники стали ініціаторами й організаторами багатьох соціально корисних заходів:

- присвяченої Дню людей похилого віку акції милосердя «Це ти можеш», під час якої учні відвідували літніх людей, ветеранів, надавали їм посильну допомогу;

- щорічного проекту «Допоможи тим, хто цього потребує», у рамках якого спільно з товариством Червоного Хреста проводився збір продуктів харчування і передача їх тим, хто найбільше цього потребує;

- присвяченої Дню дошкілля вітальної програми для дитсадка «Золота рибка». Школярі підготували номери художньої самодіяльності, зібрали і подарували книжки та іграшки для його вихованців;

- проекту «Школа – твоя домівка», у рамках якого ліцеїсти провели прибирання шкільної та

прилеглих територій, зібрали пропозиції від старшокласників щодо поліпшення інтер'єру закладу та пришкольної ділянки (озеленення, оздоблення тощо), які можна буде втілити в життя власними силами, щоб усім було затишно й комфортно у рідній школі;

- загальноліцейної акції «Подаруй школі книгу, а дітям – іграшку», проведеної з метою поповнення книжкового фонду кабінетів, шкільної бібліотеки, оснащення ігрової кімнати;

- громадської акції доброї волі «Від серця – до серця», мета якої – збір коштів для дітей з вадами слуху.

Результати здійсненого поточного моніторингу рівня вихованості культури демократизму старшокласників засвідчили позитивну динаміку всіх компонентів досліджуваного феномену. Зокрема, змінилася на краще соціальна поведінка учнів, зросло усвідомлення їх громадянської належності, прагнення до самовираження й самореалізації в умовах громадянського суспільства, значно підвищився рівень почуття власної гідності, гуманізму і толерантності, усвідомлення абсолютної цінності прав людини, свободи особистості, сформувалася активна позиція щодо необхідності брати участь в демократичних перетвореннях, віра у спроможність впливати на ситуацію в державі не лише в майбутньому, а й сучасному житті.

Важливим є й те, що в ході експерименту старшокласники здобули досвід громадянської дії, демократичної поведінки та комунікативної взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування щодо розв'язання проблем учнівської молоді та місцевої громади.

Література

1. Назаренко Г.А. Теоретичні засади виховання культури демократії учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів [Посібник] / Г.А.Назаренко. – Черкаси: ЧОІПОПП, 2012. – 120 с.
2. Назаренко Г.А. Методологічні засади виховання культури демократизму старшокласників в умовах модернізаційних суспільних змін / Галина Анатоліївна Назаренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2012. – №1. – С. 17–20.
3. Бекман Е. Демократичне врядування в школах: посібник / [Е.Бекман, Б.Траффорд]; пер. з англ. та адапт. Л.І. Парашенко; заг. ред. укр. версії: Н.Г. Протасова. – К.: НАДУ, 2009. – 100 с. – (Навчатися і жити в демократії).
4. Живемо в демократії: плани уроків з питань Освіти для демократ. громадянства та Освіти прав людини для загальноосвіт. навч. закл. / [Р.Голлоб, П.Крапф та ін.]; пер. з англ., наук. ред. та адапт. О.В. Овчарук; заг. ред.: Р.Голлоб, П.Крапф; заг. ред. укр. версії: Н.Г. Протасова. – К.: НАДУ, 2009. – 212 с.
5. Навчаємо демократії: Базові матеріали з питань демократичного громадянства та прав людини для вчителів / [Р.Голлоб, П.Крапф та ін.]; пер. з англ., наук. редагування та адапт. О.В. Овчарук; заг. ред.: Р.Голлоб, П.Крапф; заг. ред. укр. версії: Н.Г. Протасова. – К.: НАДУ, 2009.

Анотації

Наталія СТОРОЖЕНКО, Наталія КРАВЕЦЬ **Вчимося вирішувати проблеми життя учнівської молоді та місцевої громади**

У статті розглядається досвід експериментальної роботи Монастирищенського навчально-виховного комплексу «Лицей – загальноосвітня школа I–III ступенів «Ерудит» Монастирищенської районної ради Черкаської області з виховання культури демократизму старшокласників. Висвітлюється зміст взаємодії ліцеїстів з органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями щодо розв'язання проблем життя учнівської молоді та місцевої громади.

Ключові слова: культура демократизму, дослідно-експериментальна діяльність, демократизація, учнівське самоврядування.

Наталія СТОРОЖЕНКО, Наталія КРАВЕЦЬ **Учимся решать жизненные проблемы учащейся молодежи и местного сообщества**

В статье рассматривается опыт экспериментальной работы Монастырищенского учебно-воспитательного комплекса «Лицей – общеобразовательная школа I–III степени «Эрудит» Монастырищенского районного совета Черкасской области по воспитанию культуры демократизма старшеклассников. Освещается содержание взаимодействия лицеистов с органами государственной власти, местного самоуправления и общественными организациями для решения жизненных проблем учащейся молодежи и местного сообщества.

Ключевые слова: культура демократизма, опытно-экспериментальная деятельность, демократизация, ученическое самоуправление.

Nataliya STOROZHENKO, Nataliya KRAVETS **Learning to solve the problems of life of youth and community**

This paper reviews the experience of the experimental work in Monastyrshche educational complex «The Lyceum – Secondary school» of Monastyrshche District Council of Cherkassy Region in education the culture of democracy in senior pupils. There is highlighted the content of the interaction with public authorities, local governments and community organizations as for the deciding the problems of life of students and the local community.

Keywords: the culture of democracy, experimental work, democracy, pupils' self-governance.